

**Добри практики от други държави
за участие на НПО в подпомагането на избрани уязвими групи
при взаимоотношенията им с институциите**

**Миряна Илчева
Център за изследване на демокрацията**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Центъра за изследване на демокрацията и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България - www.ngogrants.bg.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Увод.....	3
I. Лишени от свобода	4
1. Алтернативи на лишаването от свобода – Холандия	4
2. Уязвими групи лишени от свобода – Естония.....	5
3. Международен проект „Затворници в движение“ (Prisoners on the Move).....	5
II. Жертви на трафик на хора.....	7
1. Работата на LEFÖ-IBF с жертвите на трафик и в рамките на обучението на правоохранителните органи по темата „трафик на хора“ – Австрия	7
2. Проектът на Solwodi за жертви, желаещи да се върнат в родната си страна – Германия....	7
3. Информирание на правоохранителните органи, кампания за намаляването на търсенето на сексуални услуги, участие на НПО в създаването на политики – Великобритания и Ирландия.....	8
4. Подпомагане на жертвите на трафик на хора – Франция.....	9
5. Регистрация на жертвите на трафик на хора – Нидерландия	10
6. Примери от държави извън Европа.....	10
III. Пострадали от домашно насилие.....	13
1. Програми за ученици – Норвегия.....	13
2. Независими съветници по въпросите на домашното насилие – Великобритания.....	14
3. Голяма национална кауза „Борба срещу насилието над жените“ – Франция	15
4. Регистриране и отчитане на случаи на домашно насилие – Кипър.....	17
IV. Лица, търсещи закрила, и уязвими групи чужденци	18
1. Интеграционна политика – Франция	18
2. Connecting People – Австрия.....	18
3. Solentra – Белгия.....	19
4. Norwich Gateway Protection Programme (NGPP) – Англия	20
5. Inburgering: интеграционни курсове във Фландрия и Брюксел – Белгия	21
Заключения	23

Увод

Прегледът на добри чуждестранни практики е важен етап от всяка национална изследователска инициатива. Той позволява достигнатите заключения и препоръки в контекста на конкретната държава да се разгледат в по-широк международен план и да се сравнят, както с приложимите международни стандарти, така и с разработените модели в страни, които са преодолели част от срещаните трудности и са се изправили пред нови предизвикателства.

Уязвимите групи, обект на изследване на инициативата „Гражданските организации: гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата“ – лишени от свобода, жертви на трафик, пострадали от домашно насилие, както и лица, търсещи закрила, и други уязвими групи чужденци – са във фокуса на работата на държавни органи и неправителствени организации, както в страните – членки на Европейския съюз и държавите донори (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн), така и в множество държави извън европейския континент.

Настоящият доклад си поставя за цел да обхване разнообразната картина на взаимоотношенията между власти и гражданско общество в защита на уязвимите групи в широк времеви и географски обхват, тъй като срещаните в България проблеми са намерили решение в различни периоди от развитието на политиките и практиките в различните държави. Крайната задача на анализа е да съдейства за подобряване на условията за българските НПО, предоставящи юридическа и административна помощ на избраните уязвими групи, чрез трансфер и подходяща адаптация на съществуващи добри практики.

Практиките са идентифицирани чрез проучване на общодостъпни материали като печатни и електронни публикации на чуждестранни институции и субекти на гражданското общество и сравнителни доклади на международни организации по законодателството, политиките и практиките в различни държави. Част от информацията е събрана и с помощта на чуждестранни организации, работещи в тази сфера, с които Центърът за изследване на демокрацията си сътрудничи по проекти, свързани с избраните уязвими групи и с повишаване на капацитета на гражданските организации. Използвани са и данни и заключения от други приключили или текущи проекти на Центъра за изследване на демокрацията.

Добрите практики са разгледани в контекста на съответната нормативна рамка, доколкото са налични сведения за нея, на работата с уязвими групи и на дейността на НПО.

I. Лишени от свобода

1. Алтернативи на лишаването от свобода – Холандия

Холандия има затворническа популация от 75 затворника на 100 000 жители при общ брой на населението 16,82 млн. души¹.

В страната пробацията² като санкция се прилага от няколко различни пробационни служби: Reclassering Nederland: Dutch Probation Foundation³, Salvatory Army⁴, Social Rehabilitation of Addicted Offenders⁵. Въпреки че тези организации са частни, те са 100% финансирани от държавата и работят заедно с Министерството на правосъдието.

Във всяка от деветнадесетте административни единици на Холандия има пробационни отдели в офисите на Обществените прокурорски агенции по регистрация, селекция и разпределение. Те поддържат връзка с прокуратурите, полицията и местата за изпълнение на наказанията по места. Занимават се с пълнолетни правонарушители – за непълнолетните има отделна структура от организации.

Всяка от тези организации предлага определен брой работни места за изтърпяващите пробация лица. Reclassering Nederland предлага общо 1500 работни места на пълен работен ден, Social Rehabilitation of Addicted Offenders – съответно 450 работни места за лица, чиито престъпления са пряко свързани със злоупотреба с алкохол и наркотици. Salvation Army предлага 220 места за изтърпяващи пробация бездомни и непълнолетни, намиращи се в неравностойно положение.

Задачите на пробационните служби са в тясна връзка с наказателния процес. Службите са активни във всяка фаза на делата, от ареста на заподозрения до изпълнение на наказанието, като задачите им включват консултации, надзор на условните санкции, извършване на поведенчески интервенции, както и изпълнение на различни санкции, свързани с конкретни задачи и по-конкретно с полагане на труд. Дейностите по изпълнение на наказанията, изпълнявани от пробационните служби, са дефинирани и регулирани от закона и съдебната власт, което означава, че не съществуват „доброволни договорки“ с изтърпяващите пробация.

Самите пробационни услуги търпят развитие и осъвременяване. Част от нововъведенията са стартиране на проект през 2006 г. за увеличаване на броя условни наказания като алтернатива на ефективното лишаване от свобода. През 2008 г. се изпълнява проект за подобряване на процеса на адаптация на напускащите пенитенциарните институции към общността. Това е важна инициатива, тъй като 70 процента от освободените извършват рецидив в период до около 6 години.

През 2008 г. е приет закон за условното освобождаване, при необходимост с наблюдение от пробационните служби, стартиран е и проект за модернизирание на консултирането и

¹ International Centre for Prison Studies, World Prison Brief - Netherlands, 2013, <http://www.prisonstudies.org/country/netherlands> (09.03.2015 г.)

² European Organisation for Probation, Summary Information on Probation in the Netherlands, Utrecht: European Organisation for Probation, 2010, http://www.cep-probation.org/uploaded_files/Summary%20information%20on%20the%20Netherlands.pdf (24.02.2015 г.)

³ www.reclassering.nl

⁴ www.legerdesheils.nl

⁵ www.svg.nl

наблюдението, както и подобряване на връзките на пробационните служби с развитието на науката в тази област.

2. Уязвими групи лишени от свобода – Естония

В Естония се провеждат различни инициативи за помощ на лишените от свобода, носители на ХИВ/СПИН и потребители на наркотични вещества. В тези инициативи участват институции, неправителствени организации и други заинтересувани лица. Пример за добро взаимодействие представлява партньорството между Министерството на правосъдието на Естония и неправителствената организация Convictus Eesti⁶.

Convictus Eesti е неправителствена организация със седалище в Талин, Естония, която стартира работата си през октомври 2002 г. с цел да предлага консултации и психологическа помощ по проблемите на ХИВ-позитивните потребители на наркотични вещества. Освен това Convictus работи в областта на превенцията и предоставя материали за затворниците и персонала в затворите в Естония.

От началото на работата си Convictus работи усилено да спечели доверието на лишените от свобода и служителите в институциите за изпълнение на наказанията. Организацията изиграва ключова роля за формирането на система за социална подкрепа на освободените затворници включително управление на случаи, насочване към медицински и социални институции и групови терапии.

За периода 2003 – 2007 г. инициативата на Convictus се осъществява с финансиране от Глобалния фонд за борба със СПИН, туберкулоза и малария⁷ и спомага за изграждане на добри работни връзки между организацията и Министерството на правосъдието. След изтичане на финансирането от Глобалния фонд, Министерството на правосъдието подкрепя и дори увеличава финансирането на организацията в нейните инициативи.

Понастоящем целите на организацията включват социална подкрепа за лишени от свобода и освободени затворници, както и създаването на Отдел за социални грижи към дирекцията на Министерството на правосъдието, занимаваща се със затворите. Чрез тази стратегия се изгражда по-обширна платформа за комуникация на различни организации и служби, работещи в същата сфера.

3. Международен проект „Затворници в движение“ (Prisoners on the Move)

Проектът „Затворници в движение“ се осъществява в периода януари 2011 г. – юни 2012 г. с финансиране от Европейската комисия. Белгийската неправителствена организация De Rode Antraciet vzw координира изпълнението на инициативата в 6 държави във взаимодействие с други НПО и държавни институции. Целта на проекта е да организира спортни събития в затворите и да даде възможност на лишените от свобода за развитие на конкретни компетенции, умения и познания⁸.

⁶ United Nations Office on Drugs and Crime, HIV/AIDS Interventions for Injecting Drug Users in Estonia, Evaluation and Recommendations, Vienna: UNODC, 2008,

http://www.unodc.org/documents/balticstates/Library/NSP/Report_evaluation_IDU.pdf (24.02.2015 г.)

⁷ <http://www.theglobalfund.org/>

⁸ Final report Prisoners on the Move, 2012,

http://sportetcitoyennete.com/revues/septembre2012/final_report_prisoners.pdf (24.02.2015 г.)

Партньорите на De Rode Antraciet vzw при прилагане на този проект са както неправителствени организации – във Франция, Великобритания, Испания, Румъния, така и институции – в Дания и Белгия⁹.

С широкото си партньорство от институции и НПО проектът има възможност да проучи редица сфери, където публичните власти и гражданският сектор си сътрудничат. Едно от изследователските му направления се занимава с улесняване на взаимодействието между сферите на спорта и на изпълнението на наказанията за провеждане на спортни инициативи на всички нива. Проектът изучава спортните дейности в страните – членки на ЕС и по-конкретно в партньорските страни, отношението им със спорта в местата за задържане и заключава, че връзката между двете се базира предимно на местни инициативи на широка обществена основа.

Сред препоръките на проекта¹⁰ са да се изградят засилени връзки между партньорите в различни сфери: спорт, здравеопазване, социални грижи, неформално обучение, трудова заетост, и така да се установи ясно разпределение на задачите и отговорностите във връзка със социалната интеграция на лишените от свобода чрез спорта. Например, водещата организация De Rode Antraciet работи с други НПО, фламандски провинции, общини и градове с цел предлагане на спортни програми в затворите. В рамките на проекта 10.000 steps организацията се занимава и със здравна просвета сред лишените от свобода.

Проектът завършва с международна конференция, озаглавена „Превръщане на спорта в истински инструмент за социалната интеграция на затворниците“ (Making sport a real tool for prisoner’s social inclusion).

⁹ По-конкретно, координиращата организация си сътрудничи с първия европейски think tank в сферата на спорта – Спорт и гражданство (Sport and Citizenship) – Франция; Спорт за солидарност (Sport for Solidarity – S4S) – британска организация с нестопанска цел, занимаваща се с борбата с несправедливостта в рамките на и извън спорта; Университета във Валенсия за общи науки (Universitat de Valencia Estudi General – UVEG), испански университет, който предлага магистратури и докторантури в сферата на физическото възпитание и спорта; Министерството на правосъдието – затворническа и пробационна служба в Дания (Ministry of Justice – Prisons and Probation service); Centrul Roman Pentru Educatie Si Dezvoltare Umano (C.R.E.D), румънска неправителствена организация, чиято цел е да подкрепя човешкото развитие чрез образование. Партньорите в Белгия включват Департамент за федерално правосъдие (Federal Justice Department), Internationaal Centrum voor ethiek in de sport, Agetschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de openluchtrecreatie (BLOSO) – правителствена административна служба към фламандския парламент и др.

¹⁰ Bound by prison, free in Sports, 2013, <
http://www.prisonsonthefree.eu/images/bound%20by%20prison%20free%20in%20sport%20DEF_dec_2013.pdf > (24.02.2015 г.)

II. Жертви на трафик на хора

1. Работата на LEFÖ-IBF с жертвите на трафик и в рамките на обучението на правоохранителните органи по темата „трафик на хора“ – Австрия

Неправителствената организация LEFÖ-IBF, която работи в сферата на борбата с трафика на хора, действа на базата на споразумение с правителството на Австрия¹¹, включващо и финансиране за подпомагане на жертви на територията на цялата страна. Делегирането на тези функции се основава на член 25 от австрийския Закон за органите на държавната сигурност и член 66(2) от Наказателно-процесуалния кодекс на Австрия. Според споразумението LEFÖ-IBF предоставя безплатна психологическа и правна помощ на жертвите на трафик в рамките на наказателното производство. Това включва подготовка на жертвата за процеса, оказване на помощ за емоционалните проблеми, които могат да бъдат свързани с него, придружаване на жертвата по време на производството, и предоставяне на правна помощ и представителство за жертви – свидетели или частни обвинители. Други видове подкрепа, осигурени от LEFÖ-IBF, включват оказване на медицинска помощ, настаняване в кризисен център или в център за възстановяване на жени, предоставяне на личен консултант (personal counsellor) на всяка жена, оказване на помощ при административни процедури (подаване на молба за разрешение за пребиваване, издаване на документи за самоличност), оказване на помощ за достъп до пазара на труда и професионално обучение, курсове по немски език и други мерки за улесняване на интеграцията¹².

LEFÖ-IBF участва активно и в обучението на австрийските правоохранителни органи. По време на обучението си всеки австрийски полицаи се запознава с темата за трафика на хора, която е част от основното му обучение по криминалистика. Минимум на всеки два месеца се организира среща между всички преподаватели в определена област за обмяна на опит. Целта на срещите е да се сподели информация за най-новите развития в сферата на разследващите функции на полицията, включително в областта трафик на хора. По този начин се гарантира, че преподавателите винаги разполагат с най-новата информация и могат да я предоставят на студентите си. Федералната академия по сигурност е включила и специализиран семинар за трафика на хора като допълнителна програма за обучение в областта. Той се води съвместно от експерти от полицията и неправителствени организации като LEFÖ-IBF¹³.

2. Проектът на Solwodi за жертви, желаещи да се върнат в родната си страна – Германия

Голяма част от хората, станали жертва на трафик, напускат родната си страна поради икономически проблеми и липса на възможност за работа. Именно поради тази причина неправителствената организация Solwodi, Германия, създава проект, който да осигури достойно завръщане и

¹¹ Федералното министерство на вътрешните работи и Дирекцията за жените на Федералното канцлерство.

¹² Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Austria, Strasbourg: GRETA, 2011, <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2011_10_FGR_AUT_en.pdf>, стр. 11,24 (25.02.2015 г.)

¹³ Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten, First Austrian Report on Combating Human Trafficking (covering the period from March 2007 – February 2009), 2009, <<https://www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=37193>>, стр. 11-12 (25.02.2015 г.)

реинтеграция на родна почва¹⁴. Проектът се финансира от германското Федерално министерство за икономическо сътрудничество и развитие. Първоначалното консултиране с жертвата се провежда със Solwodi в Германия, където се разработват планове за бъдещи стъпки, които следва да се предприемат. Веднъж завърнала се в страната на произход, жертвата се поема от местна неправителствена организация, която следи за правилното използване на даденото финансово подпомагане, наблюдава развитието на проекта и осигурява помощ при необходимост. Solwodi поддържа връзка със завърналата се жертва и местната неправителствена организация минимум 3 години.

Solwodi предоставя различни видове подпомагане:

- финансова подкрепа за покриване на пътни разходи;
- финансова помощ, която жените получават в продължение на 3 месеца след завръщането им, която да улесни реориентацията в родната им страна;
- финансова помощ, която се дава на жертвата в продължение на до 1 година, за придобиване на професионална или образователна квалификация, при необходимост се отпускат и средства за покриване на разходите за издръжка;
- финансова помощ за адаптиране на работното място в страната на произход – Solwodi съфинансира заедно с работодатели от страната на произход осигуряването на стажове и работни места до 1 година, за да се подпомогне реинтеграцията на жертвата на пазара на труда;
- във взаимодействие с местна неправителствена организация, Solwodi може да предостави малък заем, който да помогне на жертвата да създаде собствен бизнес. 70% от заема е безлихвен, а останалите 30% се дават като безвъзмездна помощ. Заемът се изплаща на местната организация, която използва парите, за да финансира своите собствени програми за оказване помощ на жени, станали жертви на трафик. Solwodi финансира и курсове по основни бизнес познания с продължителност до 3 месеца¹⁵.
-

3. Информирание на правоохранителните органи, кампания за намаляването на търсенето на сексуални услуги, участие на НПО в създаването на политики – Великобритания и Ирландия

Великобритания и Ирландия полагат усилия всеки полицаи да бъде запознат с проблема „трафик на хора“ и да бъде обучен кои са видовете трафик на хора, как да ги разпознава, как да се държи с хората, станали жертви на трафика, и към кого да се обърне с цел тяхното подпомагане. Полицаяте преминават задължителен модул обучение по темата. Неправителствени организации с опит и умения в тази сфера също са допринесли за тези обучения, което показва тяхната незаменима роля в борбата с трафика на хора¹⁶.

¹⁴ Cristina Talens and Cecile Landman, Good practices on (Re)Integration of Victims of Trafficking in Human Beings in Six European Countries, Bonded Labour in the Netherlands (BLinN) – Novib / Humanitas Change – AntiTrafficking Programme OXFAM GB, 2003, <[http://lastradainternational.org/lisidocs/143%20Goodpracticeson\(re\)integration%20\(BlinN\).pdf](http://lastradainternational.org/lisidocs/143%20Goodpracticeson(re)integration%20(BlinN).pdf)>, стр. 36 (25.02.2015)

¹⁵ Solwodi, Returnee Project for the social and vocational reintegration of women in developing countries and in Middle and Eastern European states <<http://www.solwodi.de/fileadmin/medias/pdf/rueckkehrflyer-englisch.pdf>>, стр. 2 (25.02.2015 г.)

¹⁶ Migrant Rights Centre Ireland, Trafficking for Forced Labour in Ireland and the United Kingdom: Issues and Emerging Good Practice, Dublin: Migrant Rights Centre Ireland, 2010,

През 2008 г., Министерството на правосъдието и равенството на Ирландия финансира неправителствената организация Ruhama за създаването на триминутен филм и 50-секундна реклама, с цел да образоват настоящите и потенциални клиенти на сексуалната индустрия за експлоатацията, която е в основата ѝ, и да се привлече вниманието към приложимите наказателни разпоредби, за да се предотврати търсенето и купуването на сексуални услуги. Рекламата е представена от член на ирландския парламент и се излъчва редовно по националните телевизии, RTE и TV3, и спортния канал Setanta¹⁷.

В Англия е създадена Група за надзор на Националния механизъм за насочване на жертви на трафик. Тя включва представители на заинтересованите ведомства и агенции, на местните власти и на неправителствени организации, и цели да следи за изпълнението на Националния механизъм, да предоставя оценка за наличните данни, касаещи трафика на хора, да предлага способности за подобряване на начина за вземане на решения в рамките на механизма и да служи като форум за дискусия, обратна връзка, подкрепа и предоставяне на съвети. С цел подобряването на идентификацията на жертви на трафик със съдействието на неправителствени организации са създадени нови ръководства и програми за обучение на компетентните органи¹⁸.

4. Подпомагане на жертвите на трафик на хора – Франция

Подпомагането на жертвите на трафик на хора във Франция е възложено от правителството основно на неправителствени организации, специализирани в тази област. Представители на Министерството на правосъдието и Министерството на вътрешните работи са свързващото звено между правителството и подпомагащите граждански организации¹⁹. Тези, които се занимават с приемането и настаняването на жертви, получават средства основно от Министерството на правосъдието, но и от Министерството на социалните въпроси и здравеопазването. Неправителствените организации оказват правна, социална, административна помощ на жертвите на трафик и спомагат за тяхната интеграция в обществото²⁰.

[http://lastradainternational.org/lsidocs/Trafficking%20for%20Forced%20Labour%20Ireland%20and%20the%20United%20Kingdom%20Issues%20and%20Emerging%20Good%20Practice%20\(MRCI\).pdf](http://lastradainternational.org/lsidocs/Trafficking%20for%20Forced%20Labour%20Ireland%20and%20the%20United%20Kingdom%20Issues%20and%20Emerging%20Good%20Practice%20(MRCI).pdf), стр. 21 (25.02.2015 г.)

¹⁷ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Ireland, Strasbourg: GRETA, 2013,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2013_15_FGR_IRL_public_en.pdf, пар. 118 (25.02.2015 г.)

¹⁸ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by the United Kingdom, Strasbourg: GRETA, 2012,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2012_6_FGR_GBR_en.pdf, пар. 39, 91, 215 (25.02.2015 г.)

¹⁹ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by France, Strasbourg: GRETA, 2013,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2012_16_FGR_FRA_publication_en.pdf, пар. 68 (25.02.2015 г.)

²⁰ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by France, Strasbourg: GRETA, 2013,

Като пример, неправителствената организация ACL има договор с правителството за координиране на Националната система за безопасно приемане на жертви на трафик на хора, чиято цел е да отдалечи жертвите възможно най-много от местата, където са били експлоатирани, и да им осигури места в центрове за настаняване²¹. Функционирането на тази система зависи изцяло от държавното финансиране. През 2010 г. тя е финансирана от Министерството на социалните въпроси и здравеопазването, Общинския съвет на Париж и други източници²².

5. Регистрация на жертвите на трафик на хора – Нидерландия

Неправителствената организация CoMensha играе основна роля в холандската система за борба с трафика на хора. Тя има за задача да регистрира всички жертви на трафик и да събира информация за Националния докладчик по въпросите на трафика. В допълнение, тя координира търсенето на подходящи места за настаняване на предполагаеми жертви, осъществява първоначалния контакт със здравните институции и изпълнява ролята на свързващо звено между правителството и другите неправителствени организации, специализирани в борбата с трафика на хора, тъй като е единствения член от гражданското общество в работната група за борба с трафика на хора на холандското правителство. CoMensha получава държавна субсидия за работата си по регистриране на предполагаемите жертви на трафик. Тя събира информация за жертвите на трафик и с каква цел са били трафикирани. Жандармерията и полицията са законово задължени да уведомят CoMensha за предполагаеми жертви на трафик²³.

6. Примери от държави извън Европа

В **Индия** трафикът на хора се смята за една от най-тежките прояви на организираната престъпност, която не признава граници и закони. Основни действащи лица в борбата с трафика са представителите на гражданското общество и държавните институции, които обединяват усилия за предотвратяването на трафика на хора и защита на жертвите. Предприетите инициативи могат да се разделят в различни категории.

<http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2012_16_FGR_FRA_publication_en.pdf>
, пар. 147 (25.02.2015 г.)

²¹ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by France, Strasbourg: GRETA, 2013,

<http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2012_16_FGR_FRA_publication_en.pdf>
, пар. 37 (25.02.2015 г.)

²² Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by France, Strasbourg: GRETA, 2013,

<http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2012_16_FGR_FRA_publication_en.pdf>
, пар. 71 (25.02.2015 г.)

²³ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by the Netherlands, Strasbourg: GRETA, 2014,

<http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2014_10_FGR_NLD_w_cmnts_en.pdf>
, пар. 36,92 (25.02.2015 г.)

В областта на **интеграцията на жертвите на трафик в обществото чрез обучение и осигуряване на работа**, е отличена инициативата за закупуване на павилиони за пица, които да бъдат стопанисвани от момичета, станали жертва на трафик. Участниците в програмата са Международната организация по миграция Амул Индия, неправителствената организация Prajwala и правителството на провинция Andhra Pradesh. На момичетата се осигурява техническа подготовка, необходима за работата им в пицарията, както и обучение на основни житейски и предприемачески умения²⁴.

Друга програма на Prajwala за интеграция на жертвите на трафик на хора в обществото включва сътрудничество със специализирана болница в областта на осигуряването на персонал²⁵.

В областта на **взаимодействието на неправителствени организации с полицията и други правоохранителни органи**, по инициатива на комисаря на полицията в Колката (Калкута), с помощта на Службата за борба с наркотиците и престъпността на ООН, се сформира Колкатска група за борба с трафика на хора. Освен полицията, в нея влизат представители на частния бизнес и на неправителствени организации, специализирани в областта на работата с хора, станали жертва на трафик. Целта на група е да се осигури образование, обучение и намиране на работа на пострадалите. По този начин се намалява вероятността за повторното им трафикиране/експлоатиране, което би следвало да доведе до намаляване на престъпността и стимулиране на свидетелстването по делата срещу трафиканти на хора²⁶.

С помощта на Службата за борба с наркотиците и престъпността на ООН, неправителствената организация Арне Аар инициира обучението на полицаи, служители на правоохранителните органи, съдии и прокурори, с цел подобряване на координацията между различните институции и неправителствени организации, както и засилване на наказателното преследване на трафиканти на хора и на клиенти на сексуалната индустрия. Основната цел на обучението е да разясни на участниците как да разпознават и как да се отнасят с жертвите на трафик и как да включат в работата си неправителствени организации и други заинтересовани страни²⁷.

Една от стратегиите, разработена от неправителствената организация Manav Seva Sansthan, във взаимодействие с индийската полиция, включва създаването на така наречените „спасителни центрове“ по границата на Индия с Непал, тъй като това е основната област, през която се извеждат жертви на трафик на хора извън страната. В рамките на центровете работят групи от доброволци, които идентифицират и задържат трафиканти на хора и помагат на идентифицираните жертви на

²⁴ United Nations Office on Drugs and Crime, Compendium of Best Practices on Anti Human Trafficking by Non-Governmental Organizations, New Delhi: UNODC, 2013, <http://www.unodc.org/documents/southasia/Trainingmanuals/NGO_Compndium.pdf>, стр. 4-5 (6.03.2015 г.)

²⁵ United Nations Office on Drugs and Crime, Compendium of Best Practices on Anti Human Trafficking by Non-Governmental Organizations, New Delhi: UNODC, 2013, <http://www.unodc.org/documents/southasia/Trainingmanuals/NGO_Compndium.pdf>, стр. 5-6 (6.03.2015 г.)

²⁶ United Nations Office on Drugs and Crime, Compendium of Best Practices on Anti Human Trafficking by Non-Governmental Organizations, New Delhi: UNODC, 2013, <http://www.unodc.org/documents/southasia/Trainingmanuals/NGO_Compndium.pdf>, стр. 22-23 (6.03.2015 г.)

²⁷ United Nations Office on Drugs and Crime, Compendium of Best Practices on Anti Human Trafficking by Non-Governmental Organizations, New Delhi: UNODC, 2013, <http://www.unodc.org/documents/southasia/Trainingmanuals/NGO_Compndium.pdf>, стр. 86-87 (6.03.2015 г.)

трафик. Необходимостта от бърза реакция е наложила тясна връзка и близко сътрудничество с полицията²⁸.

Представители на неправителствени организации като Rescue Foundation и STOP участват и в полицейски акции срещу публични домове, за да окажат съдействие на идентифицираните жертви²⁹.

В **Камбоджа** през 2004 г., организацията Khmer Women Cooperation for Development (KWCD), специализирана в оказване на помощ на жени, занимаващи се с проституция, стартира програма за борба с трафика на хора. Като част от проекта, представители на KWCD се свързват с различни неправителствени организации, държавни ведомства (включително общински комисии и областни работни групи за защита правата на децата, работна група за ХИВ/СПИН и полицията), работодатели и селски водачи/старейшини от 5 района, за да се включат в мрежа от „пазителни“, които да се борят с трафика на хора и да помагат на жертвите³⁰.

Фондацията за борба с трафика на хора в **Катар** работи заедно с Националната служба за борба с трафика на хора и с Националния кризисен център, за да се осигури убежище на жертвите на трафик и да съберат съответни данни и информация. Фондацията предлага формиране на политики, национални работни планове и законодателни промени за борба с трафика³¹.

²⁸ United Nations Office on Drugs and Crime, Compendium of Best Practices on Anti Human Trafficking by Non-Governmental Organizations, New Delhi: UNODC, 2013, <http://www.unodc.org/documents/southasia//Trainingmanuals/NGO_Compndium.pdf>, стр. 91-92, 94 (6.03.2015 г.)

²⁹ S. Hameed, S. Hlatshwayo, E. Tanner, M. Turker and J. Yang, Human Trafficking in India: Dynamics, Current Efforts, and Intervention Opportunities for the Asia Foundation, Compendium of Best Practices on Anti Human Trafficking by Non-Governmental Organizations, Stanford University, 2010, <<http://asiafoundation.org/resources/pdfs/StanfordHumanTraffickingIndiaFinalReport.pdf>>, стр. 36 (6.03.2015 г.)

³⁰ International Labour Organization, Meeting the Challenge: Proven Practices for Human Trafficking Prevention in the Greater Mekong Sub-region: Cambodia, International Labour Organization, <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/publication/wcms_099866.pdf>, стр. 4 (06.03.2015 г.)

³¹ The Protection Project, 100 Best Practices in Combating Trafficking in Persons: the Role of Civil Society, a Series of 100 Best Practices, 2012, <http://www.protectionproject.org/wp-content/uploads/2012/07/100-Best-Practices-in-Combating-TIP_Final-Doc1.pdf>, стр. 52 (06.03.2015 г.)

III. Пострадали от домашно насилие

1. Програми за ученици – Норвегия

Норвегия е страна със сравнително ниски показатели на домашно насилие. Въпреки това държавните органи и неправителствените организации си взаимодействат активно, за да намалят показателите в максимална степен.

Норвежкият център за изследване на насилието и травматичния стрес (Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies – NKVTS) изготвя през 2011 г. доклад³², в който публикува подробна информация относно ситуацията с домашното насилие в страната, както и инициативите за понататъшното му намаляване.

Инициативите, подети в Норвегия по повод елиминирането на домашното насилие, са многобройни от страна както на държавните органи, така и на неправителствените организации. От 2000 г. до момента са издадени общо 4 правителствени плана за действие с предмет борбата с домашното насилие. Те се издават за срок от 3 години: първият е за периода 2000 – 2003 г. и е посветен на насилието срещу жени (Violence Against Women), вторият е за периода 2004 – 2007 г. и се занимава с насилието в близки взаимоотношения (Violence in Close Relationships), третият е за периода 2008 – 2011 г. и се нарича „Повратна точка“ (Turning Point³³), а този за 2012 г. е озаглавен „План за действие срещу домашното насилие 2012 г.“ (Action Plan against Domestic Violence 2012)³⁴.

В плана за действие от 2008 г. се открива интересна практика, насочена към справяне с проблема за домашното насилие чрез информиране и промяна на отношението в обществото. Тази инициатива представлява пилотен проект, насочен към ученици от гимназиалния курс, с фокус върху семейните връзки, комуникацията и разрешаването на конфликти. Проектът обхваща сътрудничество между служби за семейно консултиране и училищни институции и се предлага на ученици от горния гимназиален курс. За прилагането на тази инициатива са отговорни Министерството на децата и равенството, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието и Министерството на труда и социалното включване.

В доклада на Норвежкия център за изследване на насилието и травматичния стрес³⁵ се описва и друга сходна инициатива, насочена към обучението на ученици по въпросите за домашното насилие. Тази инициатива е фокусирана към по-малките ученици и също се опира на

³² R. Saur, A. E. Hustad, T. Heir, Violence Prevention in Norway, Activities and measures to prevent violence in close relationships, Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies, 2011. <<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Violence-prevention-in-Norway-Activities-and-measures-to-prevent-violence-in-close-relationships.pdf>> (06.03.2015 г.)

³³ Ministry of Justice and the Police, Turning Point, 2008, <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplaner/vendepunkt_eng.pdf> (06.03.2015 г.)

³⁴ Royal Norwegian Ministry of Justice and Public Security, Action Plan against Domestic Violence 2012, <https://www.regjeringen.no/contentassets/a48f0a1fb807453cb4469373342374c5/actionplan_domesticviolence.pdf> (06.03.2015 г.)

³⁵ R. Saur, A. E. Hustad, T. Heir, Violence Prevention in Norway, Activities and measures to prevent violence in close relationships, Norwegian Centre for Violence and Traumatic Stress Studies, 2011. <<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Violence-prevention-in-Norway-Activities-and-measures-to-prevent-violence-in-close-relationships.pdf>> (06.03.2015 г.)

взаимодействие между НПО и държавните органи. Самата програма се ръководи от представител на Центъра за кризисна психология (Centre for Crisis Psychology³⁶) в Берген.

Дейността включва издаването на книга, която да запознае децата в ученическа възраст с проблема за домашно насилие на общо ниво. Учениците научават какво представлява домашно насилие, какви са причините и към кого да се обърнат за съдействие в случай, че станат жертви.

Публикацията се използва като въведение в обучението относно домашното насилие, като в процеса на обучение се провеждат дискусии. Важна цел на програмата е да осведоми децата, за да могат да се идентифицират като жертви в случай, че попаднат в подобна среда, както и да им се помогне да осъзнаят, че в случай на домашно насилие могат да потърсят съдействие. На чисто практическо ниво обучението предоставя информация към кого конкретно биха могли да се обърнат, ако станат жертви на домашно насилие.

Книгата е ориентирана към всички деца в училищна възраст, за да ги запознае с проблема, както и към всички малолетни или непълнолетни жертви на домашно насилие, без значение дали все още са в семейната си среда или настанени в кризисни центрове. През 2008 г. норвежкото Министерство на децата и равенството (Ministry of Children and Equality) разпространява книгата сред всички кризисни центрове в страната.

2. Независими съветници по въпросите на домашното насилие – Великобритания

Въпреки трудността да се изчисли с точност броят на жертвите на домашно насилие, поради трудности и липса на точна дефиниция за феномена, доклад³⁷ на британския парламент относно статистиката на домашното насилие представя информация от „Изследване на престъпленията в Англия и Уелс“ (Crime Survey for England and Wales): за 2012 – 2013 г. 7% от жените и 4% от мъжете са станали жертва на домашно насилие, което в цифри представлява около 1,2 млн. жертви жени и 700 хил. мъже. Като цяло, 30% от жените и 16,3% от мъжете са били жертви на домашно насилие след навършване на шестнадесетгодишна възраст, което прави около 4,9 млн. жени и 2,7 млн. мъже.

Интересна и уникална за Великобритания практика представлява назначаването на личен независим съветник по домашно насилие (Independent Domestic Violence Advisor) на всяка жертва. Пострадалите могат да бъдат насочени към независим съветник по много начини. В повечето случаи, когато жертва на домашно насилие се обърне за съдействие към полицейските или здравните служби, или службата за бежанци, бива насочена за връзка и със съответен съветник.

Независимите съветници по домашно насилие³⁸ са специално обучени лица, чиято основна цел е да предоставят помощ и сигурност на жертви на домашно насилие в ситуация на висок риск. Обикновено тези консултанти започват работа с жертвите от рисковия момент, като най-важната особеност на тяхната помощ е, че за разлика от други видове интервенция, тяхната подкрепа цели по време на работата с жертвите те да не бъдат извеждани от естествената им семейна и социална среда, а да продължават да живеят в нея, но да имат на разположение постоянна връзка с независим съветник по домашно насилие, който да допринесе за тяхната сигурност.

³⁶ <http://www.krisepsyk.no/english>

³⁷ O. Gay, Standard Note SN/HA/6337, Home Affairs Section, House of Commons Library, 2015, <<http://www.parliament.uk/briefing-papers/sn06337.pdf>> (8.03.2015 г.)

³⁸ <http://www.safelives.org.uk/training/if-you-work-idva>

Независимите съветници по домашно насилие се обучават по специална програма на организацията Safelives³⁹, с предишно име „Координирано действие срещу домашно насилие“ (Coordinated Action Against Domestic Abuse – CAADA). Една от дейностите на организацията са мултидисциплинарните конференции за оценка на риска (Multi-agency Risk Assessment Conferences - MARACs⁴⁰), на които присъстват представители на различни институции, занимаващи се с борба с домашното насилие. При възможност жертвите биват представлявани от своите независими съветници и може да се състави организиран план за действие, за да се намали рискът за пострадалия. В момента на територията на Великобритания действат 270 конференции, на които ежегодно се разглеждат над 64 000 случая на домашно насилие.

Обучението на независимите съветници се финансира от различни благотворителни фондове, например City Parochial Foundation (CPF) и Henry Smith Charity⁴¹ и др. Инициативата за предоставяне на независим консултант по домашно насилие на всяка жертва се цитира като отличителна практика поради няколко основни причини.

На първо място, самата консултация е абсолютно безплатна за жертвите, а консултантът е на разположение през цялото време в случай на нужда. По този начин се предоставя не само помощ, но и емоционална и психологическа подкрепа, тъй като жертвата придобива чувство на сигурност, което ѝ дава нужното самочувствие за реадаптация. Същевременно пострадалите продължават да живеят в предишната си среда и това им дава възможност да повярват, че за да променят живота си, не е необходимо да избягат от всичко познато, а по-скоро да придобият умения и да получат подкрепа, за да се чувстват по-сигурни в ситуацията, в която се намират.

На второ място, независимите съветници по домашно насилие работят съвсем близо до жертвата - в болница, в полицейско управление или в сградата на някоя институция, но не са обвързани с конкретна служба. Те работят в тясно сътрудничество с органите на реда, на здравеопазването и на различни други институции, без да са зависими от тях. Същевременно съветниците извършват дейности, тясно свързани с други институции, свързани с борбата с насилието, като например Специализираните съдилища за домашно насилие (Specialist Domestic Violence Courts – SDVCs)⁴². По този начин се обединяват усилията за най-оптимална защита и помощ на пострадалите от домашно насилие с висок фактор на риск.

3. Голяма национална кауза „Борба срещу насилието над жените“ – Франция

През 2010 г. министър-председателят на Франция лансира кампания под името „Голяма национална кауза 2010⁴³: Борба срещу насилието над жените“ (Grande Cause Nationale 2010. Lutte contre les violences faites aux femmes⁴⁴). Тя има 2 основни цели – в краткосрочен план, да увеличи

³⁹ <http://www.safelives.org.uk/>

⁴⁰ <http://www.safelives.org.uk/practice-support/resources-marac-meetings>

⁴¹ Trust for London Tackling poverty and inequality, Developing Independent Domestic Violence Advocacy Services (IDVAs) in London, <<http://www.trustforlondon.org.uk/news-and-events/news-and-comments/developing-independent-domestic-violence-advocacy-services-idvas-in-london/>> (08.03.2015 г.)

⁴² A. L. Robinson, Independent Domestic Violence Advisors : a process evaluation, Cardiff : Cardiff University, 2009, <<http://www.cardiff.ac.uk/socsi/resources/idvareport.pdf>> (08.03.2015 г.)

⁴³ Bilan de la Grande Cause nationale 2010 consacrée à la lutte contre les violences faites aux femmes, <http://archives.gouvernement.fr/fillon_version2/gouvernement/bilan-de-la-grande-cause-nationale-2010-consacree-a-la-lutte-contre-les-violences-faite.html> (08.03.2015 г.)

⁴⁴ <http://www.violencesfaitesauxfemmes.com/>

публичната осведоменост относно насилието над жените, а в дългосрочен – да допринесе за намаляване на домашното насилие във Франция.

В тази мащабна кампания участват множество неправителствени организации⁴⁵, а финансирането е осигурено по Третия правителствен план за действие относно борбата с насилието над жените. Двадесет и петте организации – участници в кампанията работят в сътрудничество с френския Парламент, а работата им за „Голямата национална кауза“ дава право да потърсят публични дарения, както и безплатно излъчване по телевизии и радиа.

Целите на кампанията включват увеличаване на прозрачността относно насилието срещу жените във Франция, укрепване на подпомагащите структури за жени, справяне с неравнопоставеността между мъжете и жените, а също и увеличаване на подпомагането на организациите за борба с насилието на територията на страната. Кампанията има за цел да се обърне към обществото като цяло, както и да действа на всички социални и икономически нива.

Конкретните дейности са организирани в няколко етапа. Началото е поставено през януари 2010 г., а на отделни ключови етапи са организирани тематични семинари и конференции. Проведени са териториални и местни инициативи, медийни кампании и заключителен семинар.

Националният телефон за помощ на жертви на домашно насилие 3919 регистрира двойно повече обаждания за 2010 г. в сравнение с предходната 2009 г. Други направления, в които работи инициативата, са увеличаване на достъпа до информация и осведоменост на широката публика, предлагане на по-добра защита за децата и, не на последно място, увеличена защита на жертвите, както и възможно изваждане от семейната среда и оценка на психологическия тормоз като вид насилие.

Приложените инструменти за публичност включват отпускане на ефирно време в праймтайма на основните телевизии, публикуване на видео материали на официалната уеб страница на програмата, както и в Youtube и Dailymotion, създаване на уеб сайт с видео материали и признания от жертви на домашно насилие, кампания в социалните мрежи – Facebook и Twitter, разпространяване на плакати под надслов „Като малко момиченце си мечтаехте за чаровен принц, а не за мъж, който ви удря вечер когато се прибере“⁴⁶, кампании в печатните медии, семинари, конференции, местни публични дебати⁴⁷.

⁴⁵ Association de Femmes Euro-Méditerranéenne Contre les Intégrismes (AFEMCI); Association Française des Femmes Médecins (AFFM); Alliance des femmes pour la démocratie; Association de Solidarité avec les Femmes Algériennes Démocrates (ASFAD); Commission pour l'Abolition des Mutilations Sexuelles (CAMS); Coordination française pour le Lobby Européen des Femmes (CLEF); Centre National d'Information sur les Droits des Femmes et des Familles (CNIDFF); Collectif Féministe Contre le Viol (CFCV) ; Conseil National des Femmes Françaises (CNFF); Elu/es Contre les Violences faites aux Femmes (ECVF); Fédération Nationale Solidarité Femmes (FNSF) ; Femmes pour le Dire Femmes pour Agir (FDFA); Femmes Solidaire ; Fondation Jean et Jeanne SCHELLES; Groupe pour l'Abolition des Mutilations Sexuelles Féminines, des Mariages Forcés et autres pratiques traditionnelles néfastes à la santé des femmes et des enfants (Fédération Nationale GAMS); Les Mariannes de la diversité; Mouvement Jeunes Femmes ; Mouvement du Nid ; Mouvement Ni Putes Ni Soumises (NPNS); Mouvement français pour le Planning Familial; Regards de Femmes France; Union Européenne Féminine (UEF); Vivent les femmes; Voix de Femmes; Zonta Clubs de France

⁴⁶ Petite vous rêviez sûrement d'un Prince Charmant, pas d'un homme qui vous frappe le soir en rentrant

⁴⁷ Базирани на филма „La domination Masculine“ от 2009 г.

Кампанията има голяма успеваемост, тъй като увеличава многократно общественото съзнание относно проблемите на домашното насилие. Тя води до множество дискусии и привлича интереса на обществеността.

4. Регистриране и отчитане на случаи на домашно насилие – Кипър

Дефиницията за домашно насилие според законодателството на Кипър включва „всяко действие, бездействие или поведение, което причинява физически, сексуални или психологически вреди на някой от членовете на семейството от друг член на семейството“ и се отнася, както за сексуален акт без съгласието на другия партньор, така и до ограничаване на свободата на партньорите⁴⁸. Проблемът с домашното насилие в Кипър е сериозен и международни изследвания го свързват директно с неравноправието в семействата и доминирането на мъжете в икономически и социален план.

Домашното насилие показва голям ръст за периода от 2002 г. до 2008 г. (от 538 на 959 случая)⁴⁹. Интересно е да се отбележи, че докато психологическите форми на насилие са били докладвани най-вече на неправителствени организации, за случаи на физическо насилие жертвите са потърсили съдействие от органите на реда. Жените обаче в повечето случаи нямат необходимата вяра в системата, за да повдигнат обвинения срещу своя насилник.

Налице е недостатъчна информация за реалните случаи на насилие, тъй като тя произтича само и единствено от доклади на полицията и на Асоциацията за превенция и противодействие на домашното насилие (Association for the Prevention and Handling of Violence in the Family) – неправителствена организация, която предоставя гореща телефонна линия и приют на пострадалите. Тъй като въпросите за домашното насилие не се включват в други национални анкети и проучвания, като например тези, свързани със здравето, благоденствието и качеството на живот, съществува необходимост от обективна информация.

Консултативният комитет за превенция и борба с домашното насилие, структура за мониторинг на домашното насилие, прави опити за създаването на единна информационна база за регистриране на случаите. Тази идея е застъпена и в Националния план за действие във връзка с борбата с домашно насилие за 2010 – 2013 г.⁵⁰ като част от неговата първа стратегическа цел, а именно мониторинг на проблема с домашното насилие.

Инициативата има за цел създаването на база данни и единна методология за регистриране на всички подадени сигнали към всички свързани с проблема организации. Друга цел е анализ и обработка на статистически данни, както и публикуване на резултатите.

⁴⁸ C. Kaili, S. Pavlou, React to Domestic Violence: Building a Support System for Victims of Domestic Violence – Cyprus Mapping Study: Implementation of the Domestic Violence Legislation, Policies and the Existing Victim Support System, Nicosia: Mediterranean Institute of Gender Studies, 2011, <http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/REACT_ENG.pdf> (08.03.2015 г.)

⁴⁹ C. Kaili, S. Pavlou, React to Domestic Violence: Building a Support System for Victims of Domestic Violence – Cyprus Mapping Study: Implementation of the Domestic Violence Legislation, Policies and the Existing Victim Support System, Nicosia: Mediterranean Institute of Gender Studies, 2011, <http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/REACT_ENG.pdf> (08.03.2015 г.)

⁵⁰ Advisory Committee on the Prevention and Combating of Domestic Violence, National Action Plan on the Prevention and Combating of Domestic Violence (2010-2013), <http://www.familyviolence.gov.cy/upload/downloads/actionplan_2010-2013_en.pdf> (08.03.2015 г.)

Информацията за базата данни се подава от всички институции и организации, които имат пряка връзка с жертвите, като социални и здравни служби, и полицията, които подават информация, тъй като са задължени да докладват такива случаи. Въпреки че базата данни е предвидена в Националния план за действие за борбата с насилието за 2010 – 2013 г., липсва конкретна времева рамка за реализирането ѝ, както и допълнителна информация за нейното настоящо състояние.

IV. Лица, търсещи закрила, и уязвими групи чужденци

1. Интеграционна политика – Франция

Интеграционната политика на Франция е насочена към справянето с проблемите, срещани от имигрантите, отдавна установили се в страната, като на преден план е поставено подпомагането на жени и възрастни хора. За тази цел през 2013 г. френската държава е отпуснала 38,5 млн. евро на национални и местни неправителствени организации, работещи с дългосрочно пребиваващи имигранти, с цел да се осигурят езикови курсове, допълнителен достъп до образование, достъп до трудовия пазар и оказване на специфична помощ на по-уязвимите сред тях. Тази финансова помощ се използва и за финансирането на интеграционни програми на местно ниво⁵¹.

НПО играят важна роля и в преодоляването на различията между бежанците, настанени в приемни центрове, и тези извън тях⁵². Приемните центрове предлагат настаняване, както и подкрепа на получените закрила в процедурата по тяхната молба. В департамента Рон програмата Accélaire, координирана от организацията Forum Réfugiés, подкрепя получили закрила в и извън приемните центрове в намирането на жилище. Това се осъществява в партньорство с местни институции и други НПО, за да се осигури помощ за всички признати бежанци.

2. Connecting People – Австрия

Connecting people⁵³ е програма, имаща за цел да осигури на непридружени малолетни и напълнолетни бежанци дългосрочна и стабилна връзка с 'Pate' или 'Patin' (кръстник/кръстница), които да ги подкрепят в ежедневието им, като ги напътстват и им дават усещане за сигурност. „Кръстниците“ осигуряват подкрепа в широк кръг от дейности като предоставяне на частни уроци, обучение по немски, оказване на помощ по време на процедурите за придобиване на статут на бежанец, търсене на работа, запознаване с културата на страната и всякакви други административни въпроси.

Тези отношения се различават от традиционната връзка между наставник и дете. Двете страни формират близки отношения, които често включват участието на детето в личния живот на

⁵¹ UNHCR, A New Beginning: Refugee Integration in France, 2013, <<http://www.refworld.org/publisher,UNHCR,COUNTRYREP,FRA,524aa9a94,0.html>> стр. 17, пар. 4 (08.03.2015 г.)

⁵² UNHCR, A New Beginning: Refugee Integration in France, 2013, <<http://www.refworld.org/publisher,UNHCR,COUNTRYREP,FRA,524aa9a94,0.html>> стр. 41 (11.03.2015 г.)

⁵³ В. Hancilova, В. Knauder, Unaccompanied Minor Asylum-seekers: Overview of Protection, Assistance and Promising Practices, Budapest: International Organization for Migration, 2011, <http://iom.hu/PDF/Unaccompanied_Minors_Asylum-seekers_Overview_of_Protection_Assistance_and_Promising_Practices.pdf> стр. 104 (08.03.2015 г.),

„кръстника“ и отбелязване на различни празници. Децата имат възможност да посещават истински дом и да общуват с всички членове на семейството.

Инициативата е организирана от австрийската неправителствена организация Asylkoordination Österreich. Бюджетът покрива заплатите на изпълнителите на проекта и на ръководителите, както и различни административни разходи. Доброволците не получават заплащане.

Проектът е стартиран през 2001 г. Той идентифицира пълнолетни австрийци, които искат да станат „кръстници“, обучава ги и ги свързва с непридружени малолетни или непълнолетни бежанци, които търсят подкрепа в Австрия. Една трета от бюджета се осигурява от фонд Social Vienna, Федералното министерство на труда, социалните въпроси и защита на потребителите, Федералното министерство на икономиката, семейството и младежта и Австрийския червен кръст. Останалата част от бюджета се финансира от дарения.

Практиката се смята за обещаваща, тъй като редица непълнолетни лица са споделили, че поддържането на подобна връзка им е помогнало значително. Младите хора, взели участие в проекта, показват висока способност да се интегрират и да водят самостоятелен живот. В качествено и количествено оценяване на проекта, извършено от Факултета по психология към Университета във Виена, 100 „кръстника“ и 12 деца са оценили проекта изключително високо. Фактът, че проектът функционира повече от десетилетие говори красноречиво за успеха му. Проектът се прилага не само във Виена, но и в Грац. Предвидената продължителност на отношенията е минимум две години, което 80% от участниците постигат. Проведеното оценяване показва, че повечето от сформираните връзки между „кръстници“ и деца продължават по няколко години.

Въпреки постоянния интерес към проекта, финансирането му е несигурно. Точната сума на предоставената от правителството помощ трябва да се договаря всяка година. Редовният поток от дарения не може да бъде гарантиран. За успешното му изпълнение са необходими специфични човешки ресурси. Проектът трябва да поддържа силно участие на доброволци, тъй като „кръстниците“ се наблюдават от професионалисти-доброволци, които също трябва да бъдат обучени от квалифициран персонал.

3. Solentra – Белгия

Асоциацията Solentra⁵⁴ обединява психолози, специализирани в етнопсихиатрията, детската психиатрия и работата с деца, претърпели травма като следствие на конфликт и процес на миграция. Фокусът е осигуряването на помощ на травмирани деца имигранти и непридружени малолетни, търсещи убежище. Асоциацията е основана през 2001 г., но започва пълноценна работа през 2006 г.

Solentra предоставя директна помощ на деца, използвайки специфични методи, които взимат предвид наличието на езикова бариера и осигуряват присъствието на преводач. Осигурява се

⁵⁴ B. Hancilova, B. Knauder, Unaccompanied Minor Asylum-seekers: Overview of Protection, Assistance and Promising Practices, Budapest: International Organization for Migration, 2011, <http://iom.hu/PDF/Unaccompanied_Minors_Asylum-seekers_Overview_of_Protection_Assistance_and_Promising_Practices.pdf> стр. 105 (09.03.2015 г.),

обучение в етнопсихиатрия за настойници, социални работници, учители, юристи и други професионалисти, работещи с малолетни и непълнолетни чужденци. Директната помощ включва посещения на тези професионалисти в приемни центрове и училища, за да се помогне на децата да се справят с трудностите, с които се сблъскват. Заедно с децата и професионалистите около тях Solentra ръководи съвместния процес за дефиниране на проблема и намиране на решение, подкрепено от всички. В помощ са знанията на включените специалисти за различните култури, за имиграционния процес и за основните етнопсихиатрични проблеми.

Крайната цел на проекта е да се осигури равен достъп до детска психиатрична помощ.

Solentra има два основни източника на финансиране: Университетската болница в Брюксел, седалище на Сдружението, и фламандското правителство. В Сдружението работят трима психолози, двама консултанти, специализиращи в етнопсихологията, и един административен координатор. Някои от тези специалисти са имигранти и помагат за осъществяването на контакт с деца от тяхната общност. Екипът работи в тесни отношения с другите детски психиатри от отделението в болницата.

Solentra често е канена от други общински и държавни органи, за да представи своята практика и да проучи възможностите за пренасянето ѝ извън Брюксел. Смята се, че методиката ѝ може да бъде въведена и от други детски психиатрични болници. Мобилният подход на Solentra – извършване на посещения на приемни центрове и други – постепенно довежда до нарастване на търсенето.

4. Norwich Gateway Protection Programme (NGPP) – Англия

От 2006 г. насам NGPP⁵⁵ е осигурила безопасни условия за над 300 бежанци от Демократична република Конго, Етиопия, Ирак, Замбия, Кения, Танзания, Уганда и Йордания. Основната цел на програмата е да осигури пълна интеграция на участващите семейства в съществуващите вече услуги за чужденци в рамките на една година.

Основната роля на програмата е да предостави помощ за първоначалните нужди на бежанците, достъп до услуги като получаване на помощи, осигуряване на жилище, регистрация на семействата при общопрактикуващи лекари и набор от здравни услуги като имунизации, достъп до стоматолог, помощ при детски здравни проблеми и различни изследвания. Използват се преводачи, за да се осигури активното участие на бенефициентите и да се гарантира, че всички бежанци са информирани и разбират какво се случва с тях. Проектът също помага на лица и семейства да се справят с минали травми и с проблемите, които срещат при приспособяването си към живота в Англия. В допълнение, се работи и по усложнени случаи като ХИВ/СПИН, които се диагностицират едва при пристигането в страната.

Освен специализираната програма за осигуряване на психична помощ към самия проект, съществува и връзка с местни ресурси (local resource), които предоставят широк спектър от услуги, съобразени с културните особености на бежанците. Програмата подкрепя изследвания върху културните разбирания за психично здраве на конгоанските бежанци и използва придобитите знания, за да установи кои подходи към тях биха били най-успешни. Програмата подкрепя и

⁵⁵ Social Care Institute for Excellence, Good practice in social care for refugees and asylum seekers <<http://www.scie.org.uk/publications/guides/guide37/practiceexamples.asp>> (09.03.2015 г.)

развитието на културни дейности, например финансира конгоански културни групи, които имат силни традиции в използването на творчески дейности, помагачи на хората да изразят себе си чрез музика, танци и изкуство.

Министерството на външните работи финансира програмата за една година. Моделът на проекта разчита на съвместните усилия на различни участници – детските социални служби координират програмата и осигуряват подкрепа при социална работа, докато специализиран екип от отдела за оказване на помощ при изучаването на английски език (English language support service) на организацията оценява и помага на децата успешно да се запишат на училище. Общинският съвет на Норуич осигурява места за живеене, основният тръст за подпомагане (primary care trust) осигурява посещението на специализиран екип за здравно обслужване, а Центърът за обучение на възрастни и доброволческият сектор осигуряват специално разработени курсове за преподаване на английски език за хора, за които той не е майчин. Като част от системата за управление е сформирана постоянна референтна група от хора, използващи услугите на програмата, която оценява предоставяните услуги и предлага препоръки за подобрения.

NGPP е партньорска програма с участието на различни ключови институции от Норуич и Норфолк, включително детските служби на Окръжния съвет на Норфолк, Norfolk Primary care trust, Общинския съвет на Норуич, Международния младежки проект на Норуич и ИМКА Норуич.

5. Inburgering: интеграционни курсове във Фландрия и Брюксел – Белгия

Интеграционната програма⁵⁶ е първата стъпка по пътя на установилите се да живеят във Фландрия и Брюксел чужденци. Нейна законодателна база е фламандският указ от 23 февруари 2003 г., който урежда приемането и интеграцията на лицата, установяващи се във Фландрия⁵⁷. Програмата позволява на участниците в нея да придобият необходими знания и умения.

Процесът на интеграция се състои от 2 програми: главна, състояща се от обучение, водено от приемни центрове, и последваща, водена от редовни учебни заведения. Програмата се състои от 3 основни компонента: запознаване със социалния живот във Фландрия и Брюксел, уроци по фламандски език и кариерно развитие.

В първия етап като част от социалното си интегриране хората, участващи в програмата, се запознават с фламандското и белгийското общество. Участниците се учат на необходимите знания и умения, за да имат възможност да участват активно в обществения живот. Уроците се предоставят от приемните центрове на програмата и се съобразяват с индивидуалните нужди на участниците в групата и техните първоначални умения. Стандартният курс трае 60 учебни часа и се предлага през деня, вечер или през почивните дни. Учениците могат да изберат езика на обучение – или техния роден език, или така наречения „език за контакт“.

Като част от интеграционната програма се предлагат уроци по основи на фламандския език. Всеки участник получава оценка за входящото си ниво и се разпределя в центрове за основно образование (240 учебни часа) или такива за обучение на възрастни (120 учебни часа). Лицата, които имат желание да се запишат на интензивен курс и отговарят на съответните изисквания, могат

⁵⁶ Inburgering: Integration courses in Flanders and Brussels, <http://www.inburgering.be/sites/default/files/Inburgering_in_VL_en_Brl_ENGELS_LR_0.pdf> (09.03.2015 г.)

⁵⁷ <http://bon.be/en/about-bon/bon-from-a-to-z>;

да се запишат на курс, включващ максимум 90 учебни часа. Тези курсове се организират от университетски езикови центрове. За хора, които са неграмотни или имат само елементарно образование, са създадени модули, включващи 600 учебни часа.

Целевата група на програмата по кариерно ориентиране е изключително разнообразна. Съществуват 3 вида помощ: свързана с намирането на работа или стартирането на собствен бизнес, с придобиване на по-висока образователна степен или с цел участие в социо-културния живот. За осигуряване на по-добра помощ при намирането на работа, приемните центрове във Фландрия работят с VDAB (Фламандската обществена служба по заетостта).

В самото начало на интеграционната програма, на всеки участник се назначава програмен съветник (programme counsellor), който да го напътства до успешното завършване на програмата. Ако участникът не говори достатъчно добре фламандски, се използва майчиният му език или езикът за контакт, а при необходимост се използват и услугите на преводач. Програмният съветник е натоварен с административните аспекти от интеграционната програма. Той насочва хората към езиковите курсове и службата по заетостта, изготвя интеграционния договор и следи за присъствието на участниците в интеграционната програма. Преди всичко обаче, той е доверено лице, с което участниците могат да говорят на всички теми, които ги интересуват, и което може да ги насочи към подходящи служби или организации по специфичните им нужди.

Интеграцията на малолетни и непълнолетни, говорещи чужд език, не става чрез интеграционна програма, а чрез записване в училище. Много училища основават специални приемни класове, чиято цел е да научат децата на фламандски и да им помогнат да се интегрират по-бързо. В началното образование това се постига чрез посещение на редовните занятия, а в основното – чрез записване на учениците в класове, които са най-подходящи за знанията и интересите им.

Приемните центрове се грижат новодошлите деца, които говорят чужд език, да постъпят в подходящо за тях училище или приемни класове. Ако е необходимо, те се насочват към подходящи здравни или социални услуги. Местният общински съвет предоставя информация на центрoвете за съществуващите в района социо-културни занимания като различни асоциации, спортни или културни клубове и занимания за младежи.

Интеграционната програма се изпълнява със съдействието на множество институции и организации като центрове за обучение на възрастни и деца и университетски езикови центрове, които предлагат курсове по фламандски като втори език. Местните общини и обществените центрове за социални грижи, Министерството на вътрешните работи и организациите, предоставящи общински жилища, са задължени със закон да информират чужденците за техните права и задължения, свързани с интеграцията.

От 1 януари 2015 г. *bon*, брюкселският приемен и интеграционен център, е част от Agentschap Integratie en Inburgering (Агенция по интеграция и гражданство), отговаряща за фламандската интеграционна политика. Агенцията отговаря за всички дейности по гражданската и социалната интеграция, социалната и езикова адаптация на имигрантите.

Заклучения

Прегледът на чуждестранните практики по подпомагане на уязвимите групи, предмет на изследване на инициативата „Гражданските организации: гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата“ – лишени от свобода, жертви на трафик, пострадали от домашно насилие, както и лица, търсещи закрила, и други уязвими групи чужденци – показват няколко основни модела на взаимодействие между институции и НПО в тази сфера.

Държавата работи заедно с гражданските организации в подкрепа на тези общности преди всичко като **финансира** техните инициативи, свързани с подпомагане на уязвимите групи. Държавното финансиране се съчетава със средства от дарения, от проекти и от дейностите на самите организации.

Властите осигуряват и **институционално участие** на експерти от различни области в интердисциплинарни екипи за подпомагане на различни лица, преживели травми от различни противоправни актове или намиращи се в процес на интеграция (чужденци). **Механизмите за оценка** на различни проекти и инициативи също са интердисциплинарни и включват представители и на компетентни органи, и на ангажирани граждански организации.

Съществено е сътрудничеството между институции и НПО в системите за **регистрация** на случаите на лицата от уязвими групи, **събиране и обработка на различни статистически данни**, които да послужат за формиране на информирани политики спрямо тези общности.

От своя страна, гражданските организации участват активно в **обучението** на представителите на институциите в работа с уязвимите групи, вземаща предвид тяхното особено положение. НПО участват и в различни **образователни програми за широки слоеве на обществото като деца и ученици**.

Специфична е ролята на гражданското общество спрямо **лишените от свобода**. Там усилията на организациите са насочени, както в областта на укрепването на **алтернативите на лишаването от свобода**, така и към **подкрепа на уязвимите групи лишени от свобода** като наркозависими и носители на ХИВ/СПИН.

Съществено е значението и на **финансиращите програми като тези на Европейската комисия и на Европейското икономическо пространство**. Техните условия често изискват в инициативите да участват, както институции, така и неправителствени организации с цел сътрудничеството им по особено важни за обществото теми, като подкрепата на уязвимите групи, да укрепне и да се задълбочи.

Българската държава и гражданско общество **следват всички утвърдени модели на сътрудничество** помежду си, подпомогнати в различна степен от законодателната и институционална рамка в страната. Предмет на последващо изучаване е развитието им на местна почва и стъпките, които следва да се предприемат за успешното им доразвиване.